

סיכום מאמר: שימוש בתוכנה למחשבי טאבלט לקידום מעורבות בתעסוקה

נתמכת: ממצאי מחקר מבוקר

וויליאם האסלט, גרגורי מק'הוגו, גארי בונד ורוברט דרייק

ארה"ב 2015

Haslett, W. R., McHugo, G. J., Bond, G. R., & Drake, R. E. (2014). Use of software for tablet computers to promote engagement with supported employment: Results from an RCT. *Psychiatric Services*, 65(7), 954-956.

נכתב במסגרת פרויקט חומר מקצועי בעברית של אתר יספר"א - ispraisrael.org.il

סוכם על-ידי אילה פרידלנדר כץ בהמלצת דר' מקס לכמן

קריאת הסיכום אינה מהווה תחליף לקריאת המאמר המלא!

מבוא

רוב האנשים המתמודדים עם מחלות נפש ומקבלים שירותים בקהילה מעוניינים לעבוד ועם זאת שיעורי התעסוקה נמוכים מאוד באוכלוסיה זו, מתחת ל-20%. מודל של תעסוקה נתמכת הכולל השמה ותמיכה אינדיבידואלית (Individual Placement and Support: IPS) נבחן בקפידה ונמצא יעיל להשגת תעסוקה בשוק החופשי עבור אוכלוסיה זו. מחקרים העלו כי 40%-50% מהלקוחות שהשתלבו בתעסוקה נתמכת השיגו עבודה תוך שנה אחת. קשיים בנגישות ובמחויבות של לקוחות מסבירים חלק מהפער בין אנשים שיכלו להיתרם משירות זה לבין אלה שבפועל מקבלים אותו. פתרונות לקשיים אלה עשויים להתקבל בעזרת כלים ממוחשבים לקידום למידה, העצמה ומעורבות. תוכנה יכולה לשמש להעברת מידע לגבי שירותים זמינים ולאפשר לאנשים נגישות לשירותים שבהם הם מעוניינים.

הספרות לגבי עירוב לקוחות בשירותים מתמקדת במאמצים שעושה מערכת שירותי בריאות הנפש למשוך ולשמר אנשים שזקוקים לשירותים, אך אינה מקדמת שימוש בהתערבויות ספציפיות ומבוססות-ראיות בקרב מקבלי הטיפול. בספרות מודגשות אסטרטגיות של קשר פנים-אל-פנים על פני מתן שירות ממוחשב. טכנולוגיות מחשוב מתקדמות ונגישותם של אמצעי מחשוב ניידים יכולות להעצים אנשים באמצעות מתן מידע והאפשרות לכוון את עצמם להתערבויות ספציפיות.

מחקר זה השווה את יעילותה של התערבות המבוססת על שימוש במחשב טאבלט לעומת עלון מידע להעצמת לקוחות להפנות עצמם ולהשתלב בשירותי תעסוקה נתמכת. שיערנו כי למשתתפים שקיבלו התערבות מבוססת-טאבלט יהיו סיכויים גבוהים יותר ליצירת קשר עם מומחה תעסוקתי. שנית, שיערנו כי לאנשים אלה יהיה יותר ידע על תעסוקה נתמכת והם יהיו אופטימיים יותר לגבי סיכוייהם למצוא עבודה. המחקר בוצע בשני מרכזים לשיקום פסיכיאטרי בשיקגו בשנת 2011. המשתתפים לא קיבלו בעבר שירותי תעסוקה נתמכת ועם זאת היו לקוחות פעילים בשירותי בריאות הנפש והביעו רצון לעבוד.

ההתערבות כללה שבעה קטעי וידאו (12 דקות) המתארים את שירות תעסוקה נתמכת ומתייחסים לנושאים כגון: האם לספר למעסיקים על אתגרי הבריאות הנפשית, הטבות של ביטוח לאומי, העדפות תעסוקתיות והיסטוריה תעסוקתית. בין קטעי הוידאו הופיעו שאלונים קצרים לגבי ערכים, העדפות ודאגות לגבי מעורבות בתעסוקה נתמכת וחיפוש עבודה. ההתערבות סיפקה משוב מעודד שהתייחס לתשובות ספציפיות של המשתתפים. בתום התערבות של כ-30 דקות המשתתפים עיינו בדוח מסכם של תשובותיהם וניתנה להם הזדמנות לבקש פגישה עם מומחה תעסוקתי כדי לדון בהצטרפות לתעסוקה נתמכת. פותחה התערבות חוזרת שעירבה אנשים בעלי ניסיון אישי עם מחלת נפש כיועצים. תוכנת ההתערבות תוכננה כך שהלקוחות ישמשו בה בעצמם, שלא תדרוש ניסיון קודם במחשבים ושתתאים לאנשים המעדיפים לרכוש מידע באמצעות הקשבה על פני קריאה. תוכנת ההתערבות מציעה למשתתפים את האופציה לכך שכל הטקסט יוקרא בקול במקביל להדגשתו על גבי המסך.

לצורך השוואה, עוצב עלון צבעוני, בעל מראה מקצועי התופש את העין ובו תכנים של מידע עובדתי, עדויות והמלצות על תעסוקה נתמכת. במציאות הרגילה לקוחות שאינם משתתפים בתעסוקה נתמכת עשויים שלא לקבל מידע על שירות זה. תנאי השוואה לחלוקת עלונים מייצגים באופן הוגן את מצב השירותים כרגיל, בהינתן חוסר בפעילות שגרתית לעירוב משתתפים בתעסוקה נתמכת מצד עובדים קליניים ומומחים תעסוקתיים.

כל אחד ממשתתפי המחקר לקח חלק בשני מפגשים בהפרש של שלושה ימים. במפגש הראשון מילאו הערכת תפקוד קוגניטיבי, מידע על מאפיינים דמוגרפיים, שימוש בסמים ורקע פלילי. לאחר מכן המשתתפים חולקו באופן אקראי לקבלת התערבות מבוססת-טאבלט (בנוסף לעלון) או קבלת עלון בלבד. במפגש השני המשתתפים מילאו שאלוני הערכה לגבי הידע שלהם על תעסוקה נתמכת ולגבי האופטימיות שלהם בתחום התעסוקתי.

לבחינת השערות המחקר השגת מעורבות הוגדרה כבקשה לפגישה או קיומה של פגישה אישית עם מומחה תעסוקתי תוך 30 יום מתום ההתערבות. המשתתפים יכלו להפנות עצמם לתעסוקה נתמכת במהלך שתי פגישות המחקר או בכל זמן בתקופת 30 ימי המעקב. מבחנים סטטיסטיים בדקו הבדלים בשיעורי הפנייה לתעסוקה נתמכת, בידע ובאופטימיות בין שתי הקבוצות. התוצאות לגבי פנייה לתעסוקה נתמכת נמדדו באמצעות היחס בין הסיכויים להצטרפות לתעסוקה נתמכת בקבוצת ההתערבות לעומת הסיכויים להצטרפות בקבוצת הביקורת. תוצאות הידע והאופטימיות נבדקו באמצעות הבדלים ממוצעים בין ציוני השאלונים.

ממצאים

המדגם כלל 45 משתתפים, מהם 22 השתתפו בהתערבות מבוססת-טאבלט ו-23 בקבוצת הביקורת (עלון בלבד). מעורבות בתעסוקה נתמכת דווחה עבור 11 משתתפים (50%) בקבוצת ההתערבות ועבור משתתף אחד (4%) בקבוצת הביקורת. מבחנים סטטיסטיים מצאו כי תנאי המחקר (עם או ללא התערבות ממוחשבת) ומיקומו (באחד משני מרכזי השיקום) היו גורמים מנבאים למעורבות. לא נמצאו קשרים משמעותיים בין ידע על תעסוקה נתמכת ואופטימיות תעסוקתית לבין תנאי המחקר.

דיון

הממצאים מצביעים על כך שהתערבות ממוחשבת יעילה יותר מעלון לקידום השתתפות בתעסוקה נתמכת. הממצאים לגבי ידע על תעסוקה נתמכת ואופטימיות תעסוקתית לא תמכו בהשערת המחקר. נמצא כי התערבות ממוחשבת קצרה יכולה לעודד מגע ראשוני של לקוחות עם מומחה תעסוקה. התערבות זו עוזרת לאנשים לפעול מתוך ידע לגבי השתתפות בתעסוקה נתמכת והשגת עבודה ומעצימה אותם לפנות בעצמם ישירות לשירותים אלה. המשתתפים בקבוצת הביקורת קיבלו את אותו מידע עובדתי לגבי תעסוקה נתמכת, אך התערבות זו לא קידמה השתתפות. כיצד ניתן לספק התערבות זו כחלק ממתן השירותים הרגיל? ניסיונו מלמד כי באמצעות תשומת לב לעיצוב תוכנה שימושית, הלקוחות עשויים שלא להזדקק לתמיכה אנושית כדי להשתמש בה בהצלחה. ככל שגובר השימוש בהתקני מחשב ניידים ומתפתחים ממשקים עבור משתמשים, כך ניתן לצפות לשיפור יכולתם של לקוחות להשתמש בכלים אלה באופן עצמאי. ניתן לעשות זאת באמצעות השאלת מכשירים מידי צוותים בקהילה, כאשר התוכנה מספקת קישור אלקטרוני בין הלקוח לבין צוותים בשירות ספציפי. דאגות לגבי אבטחה ופרטיות של החומרה והתוכנה אמנם מהוות חסמים, אך ניתן לנטרל או להסיר מידע ממכשירים אלה בשליטה מרחוק ועלותם מוסיפה לרדת.

אין ביכולתנו להסביר את היעדר ההבדלים בין שתי הקבוצות בידע או באופטימיות תעסוקתית. בעתיד יש להשתמש במערך רחב יותר של כלים מתוקפים לזיהוי מרכיבים חשובים במעורבות של צרכנים בשירותים. ההבדלים בתוצאות בין שני אתרי המחקר גם הוא בלתי צפוי. למרות שלא ניתן להסבירם באופן מוחלט, צפינו בהבדלים חשובים בדרך שבה מומחי תעסוקה בשני האתרים הגיבו לבקשות מצד המשתתפים לקביעת פגישות המשך. ייתכן שבמדגם גדול יותר ניתן היה למצוא קשרים משמעותיים יותר בין המשתתפים ולהסביר טוב יותר את ההבדלים בין אתרי המחקר.

מסקנות

השתתפות בהתערבויות מבוססות-מחשב יכולות לקדם מגע ראשוני בין לקוחות לבין מומחי תעסוקה. מחקר נוסף דרוש כדי לזהות את הרכיבים הנחוצים לשמירת ההשתתפות בהתערבויות ולהרחבת עבודה זו לאנשים אשר כלל אינם מעורבים במערכת בריאות הנפש, תוך שילוב השימוש בכלים ממוחשבים להגברת המעורבות בשירותים.